

**ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΟΥ

«ΣΤΟΧΟΙ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΚΕΙΜΕΝΑ 2000-2006

ΑΘΗΝΑ, 13 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2007

Κυρίες και κύριοι,

Πριν λίγες μέρες κυκλοφόρησε το βιβλίο μου «Στόχοι, Στρατηγική, Προοπτικές». Περιέχει ομιλίες και άρθρα της περιόδου 2000-2006. Τα κεντρικά προβλήματα μιας κοινωνίας σπανίως αλλάζουν σε μερικά χρόνια. Στην Ελλάδα του 2007 είναι τα ίδια με την περίοδο 2000-2004. Η Ελλάδα είναι σήμερα αντιμέτωπη με τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, την υστέρησή της απέναντι στις ανεπτυγμένες χώρες της Ένωσης, τις ακόμη μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, την ανάγκη μεγαλύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης και τις μεγάλες ελλείψεις που παρουσιάζουν οι υποδομές της χώρας. Τα κείμενα που δημοσιεύονται αποτελούν μια συμβολή στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.

Θα ήθελα να επισημάνω τέσσερα σημεία στα οποία πιστεύω, ότι οφείλουμε να δώσουμε προσοχή. Τα αναλύω στον πρόλογο του βιβλίου.

Το πρώτο αναφέρεται στη μετάλλαξη του εθνικού κράτους. Η παγκοσμιοποίηση και οι εξελίξεις που προκάλεσε έχουν περιορίσει δραστικά την ελευθερία κινήσεων της χώρας μας. Η «πλήρης και κυρίαρχη ανεξαρτησία» όπως τη γνωρίσαμε στην παραδοσιακή μορφή της, έχει καταστεί βαθμιαία αναντίστοιχη προς την πραγματικότητα. Οφείλουμε λοιπόν παραδεχόμενοι την αλλαγή, να αναζητήσουμε νέες κατευθύνσεις και νέους τρόπους άσκησης της πολιτικής που να είναι αποτελεσματικοί στο νέο περιβάλλον, νέους τρόπους άσκησης της εθνικής κυριαρχίας. Να εξοπλιστούμε με νέες δυνατότητες όχι για να επανακτήσουμε ό,τι χάσαμε, αλλά για να εξασφαλίσουμε πρόσβαση στους νέους χώρους άσκησης

εξουσίας για να έχουμε και μεις λόγο με τις ποικίλες μορφές που κάτι τέτοιο είναι δυνατό σήμερα. Εφόσον πλέον οι αποφάσεις λαμβάνονται σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα, άλλα της αρμοδιότητάς μας και άλλα στα οποία έχουμε περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση, πρέπει να διαμορφώσουμε **μια νέα στρατηγική, μια εθνική στρατηγική για τα υπερεθνικά πεδία.**

Το δεύτερο σημείο που θέλω να τονίσω αφορά τη σχέση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και το ρόλο της ίδιας της Ένωσης. Μόνο η συμμετοχή μας σε μια υπερεθνική ισχυρή οικονομική και πολιτική εξουσία μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες, ώστε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τα κύρια προβλήματα μας. Γι' αυτό ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να φροντίσουμε να βρισκόμαστε στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο με λόγο και δυνατότητα επιρροής. Η προσπάθεια να ξεπεράσουμε την υστέρησή μας είναι, ως εκ τούτου, συνδεδεμένη με **εκείνη** την ευρωπαϊκή πορεία που θα συμβάλει και στη δική μας επιτυχία. Έχουμε, λοιπόν, συμφέρον αλλά και υποχρέωση **να πάρουμε θέση απέναντι στην ευρωπαϊκή πορεία και να εργαστούμε για τις ευρωπαϊκές επιλογές μας με ενεργό συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των ευρωπαϊκών οργάνων.**

Το τρίτο σημείο, στο οποίο οφείλουμε να προσέξουμε κατά τη διαμόρφωση της στρατηγικής μας, αφορά την κατεύθυνση της προσπάθειάς μας στο εσωτερικό της χώρας. Κυριαρχεί η αντίληψη ότι το πρόβλημα της χώρας έγκειται σε μία ή και περισσότερες αδυναμίες, οι οποίες και προσδιορίζονται ανάλογα με τις πολιτικές πεποιθήσεις του εκάστοτε συνομιλητή. Άλλοτε είναι

το δημοσιονομικό έλλειμμα ή η καθυστέρηση στην απελευθέρωση των αγορών, άλλοτε η έλλειψη κοινωνικής δικαιοσύνης ή το χαμηλό επίπεδο εισοδημάτων. Η υστέρησή μας δεν αφορά όμως μόνο μερικά επιμέρους σημεία. Αφορά τις κοινωνικές, οικονομικές και παραγωγικές δομές σχεδόν στο σύνολό τους. Η «κοινωνική ικανότητά» μας είναι περιορισμένη. Δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει τις σημερινές προκλήσεις. Το «σύστημά» μας συνολικά υστερεί. Αν θέλουμε, επομένως, να βελτιωθεί η κατάσταση, **θα πρέπει να προβούμε σε αλλαγές σε όλους τους τομείς, σε όλα τα κρίσιμα για τη λειτουργία της κοινωνίας μας θέματα.**

Το ΠΑΣΟΚ ανέδειξε ως στόχο τη δίκαιη κοινωνία, την κοινωνία η οποία εξασφαλίζει στους πολίτες ίσες ελευθερίες και δυνατότητες, περιορίζει τις ανισότητες και μάχεται τις διακρίσεις. Η πραγματοποίηση αυτού του στόχου προϋποθέτει τόσο τη συνεχή επίτευξη ανώτερων επιπέδων ανάπτυξης και ικανότητας, ώστε να υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι, όσο και την αύξηση μιας δίκαιης ευημερίας.

Η **σύγκλιση** είναι μια έννοια που συμπυκνώνει, συμβολίζει και περιγράφει την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουμε. Στο θέμα αυτό έχω αναφερθεί επανειλημμένα σε διάφορες περιστάσεις. Η σύγκλιση προϋποθέτει πρωτοβουλίες που θα μεταβάλουν θεσμούς και διαδικασίες, ώστε **η κοινωνία μας «ως σύστημα» να εξασφαλίσει δυναμισμό και ικανότητα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του νέου περιβάλλοντος, υπό συνθήκες αντίστοιχες με εκείνες που ισχύουν στις ανεπτυγμένες χώρες της Ένωσης.**

Η «οικονομία της γνώσης» είναι η πρωταρχική επιδίωξη της αναπτυξιακής προσπάθειας. Η Ελλάδα δεν μπορεί μόνο με το χαμηλό κόστος εργασίας και την απλή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων να ανταγωνιστεί άλλες χώρες. Χρειάζεται να αποκτήσει ειδικές γνώσεις και ικανότητες για να συνδεθεί με τα παγκόσμια δίκτυα παραγωγής. Για να το πετύχει χρειάζονται δραστικές αλλαγές στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια, στο ερευνητικό σύστημα και στις επιχειρήσεις ώστε να εισαγάγουν καινοτομίες. Όσο πιο γρήγορα απομακρυνθούμε από τα πρότυπα ενός παρελθόντος υποανάπτυξης, μιζέριας και μορφωτικής καχεξίας τόσο περισσότερες δυνατότητες θα δημιουργήσουμε για τη χώρα.

Το τέταρτο σημείο αφορά μια πραγματικότητα που δεν είναι εύκολα προσδιορίσιμη και μετρήσιμη. Είναι το ιδεολογικό κλίμα, η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, οι συνθήκες που ενισχύουν ή αποδυναμώνουν πεποιθήσεις, στάσεις και ενέργειες. Αναγκαίο στοιχείο, για να κινητοποιηθούν οι πολίτες στην κατεύθυνση της πολιτικής παρέμβασης είναι **η διαμόρφωση μιας ιδεολογίας που προωθεί τις ουσιαστικές κοινωνικές μεταβολές.** Όσο πιο ανεπτυγμένο το ιδεολογικό ρεύμα, τόσο πιο αποτελεσματική είναι και η πολιτική προσπάθεια που θέλει να μετουσιώσει τη θεωρία σε πράξη. Όσοι αποφεύγουν τα σχέδια, τις δημόσιες συζητήσεις και νέες ιδέες επειδή υπολογίζουν το πολιτικό κόστος, όσοι προτιμούν τις γενικόλογες τοποθετήσεις υποσκάπτουν, αν δεν καταδικάζουν εκ των προτέρων τις όποιες προσπάθειες αλλαγής. Παραβλέπουν, ότι ένα απληροφόρητο κοινό δεν μπορεί να στρατευτεί. Γι' αυτό και χαιρετίζω το προγραμματικό σχέδιο του ΠΑΣΟΚ τη συζήτηση για την οριστική διαμόρφωσή του, όπως και

τις προσπάθειες να συγκεκριμενοποιήσει τις βασικές αρχές της αναμόρφωσης των πανεπιστημίων.

Τα θέματα που απαρίθμησα αφορούν τις πολιτικές για να ανταποκριθεί η Ελλάδα στο νέο κόσμο που καθορίζει η παγκοσμιοποίηση και η υπερεθνική συνεργασία των κρατών. Αυτή είναι η κεντρική πρόκληση που αντιμετωπίζει η χώρα. Επηρεάζει αποφασιστικά όλα τα άλλα.

Το κυρίαρχο αυτό πρόβλημα ελάχιστα αναφέρεται και ελάχιστα λαμβάνεται υπ' όψη από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι οι αναγκαίες αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική ώστε να προωθηθεί η οικονομία της γνώσης. Η Ελλάδα υστερεί ως προς το εκπαιδευτικό της σύστημα και θα 'πρεπε να βιάζεται να καλύψει τις ελλείψεις του. Τα σχέδια της κυβέρνησης για την παιδεία παραμένουν όμως ακόμη ασαφή παρ' όλο που έχει περάσει ένας σχεδόν χρόνος από την εξαγγελία της «μεταρρύθμισης». Οι σχέσεις μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν επίσης ένα αρνητικό παράδειγμα. Έχουν σημαντικά χειροτερεύσει. Η απογραφή και όσα επακολούθησαν, η αδυναμία ανταπόκρισής μας στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης και η αδιαφορία για τους κοινοτικούς κανόνες, όπως στην περίπτωση του «βασικού μετόχου», μας κατέταξαν στην ομάδα των προβληματικών κρατών. Θα 'πρεπε όμως να έχουμε σημαντική παρουσία στην Ένωση ώστε να εξυπηρετήσουμε τα συμφέροντά μας.

Ο πολιτικός λόγος της κυβέρνησης είναι όλα αυτά τα χρόνια επιφανειακός, μια συνέχεια γενικολογιών και ηθικολογιών. Πολύ σωστά χαρακτηρίστηκε ως «λαϊκισμός της κοινοτοπίας». Η στάση

της δεν είναι μόνο αποτέλεσμα αδιαφορίας ή αδυναμίας να δει τα προβλήματα. Όροι όπως «μεταρρύθμιση» ή «επανίδρυση του κράτους» που χρησιμοποίησε δείχνουν ότι έχει συνείδηση των αναγκών. Αλλά αντιλαμβάνεται την προσαρμογή στα νέα δεδομένα όχι ως υπέρβαση αλλά ως επαναφορά παραδοσιακών αρχών και πρακτικών, ως επανίδρυση εξουσιαστικών μηχανισμών και ως ενίσχυση των δυνάμεων της αγοράς. Επιδίωξή της είναι η διαχείριση των προβλημάτων σύμφωνα με τους κανόνες της συντηρητικής διακυβέρνησης που γνώρισε ο τόπος, όταν μια συντηρητική ολιγαρχία ρύθμιζε τα πράγματα στηριζόμενη στους πελατειακούς μηχανισμούς και τη συμπαράσταση των οικονομικά ισχυρών. Γι αυτό και λείπει από την πολιτική της το μακροπρόθεσμο, ο στοχευόμενος σχεδιασμός για το μέλλον, η πρόβλεψη, η σύνδεση με τα νέα δεδομένα του περιορισμού της εθνικής κρατικής εξουσίας, η πραγματική έγνοια για την πρόοδο της κοινωνίας. Οι «πρωτοβουλίες» της Νέας Δημοκρατίας προσπαθούν να εφαρμόσουν σε μια νέα κατάσταση μια συνταγή άλλης εποχής. Απλώς επιτείνουν τα προβλήματα και θα καθιστούν όλο και πιο δύσκολες τις λύσεις.

Παράδειγμα αποτελεί η στάση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η Νέα Δημοκρατία εγκατέλειψε την πολιτική του Ελσίνκι. Επέτρεψε στην Τουρκία να ξεπεράσει το σκόπελο της έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων χωρίς να συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος της υφαλοκρηπίδας. Συνέπεια της στάσης της κυβέρνησης είναι ο νέος κύκλος αύξησης των αμυντικών δαπανών. Αγοράζουμε πάλι πάσης φύσεως όπλα, Υπερηφανευόμαστε μάλιστα ότι οι προμηθευτές συνωθούνται στους διαδρόμους του Υπ. Εθνικής Άμυνας. Τα χρήματα που

έχουμε ανάγκη για να αναπτύξουμε την οικονομία της γνώσης, να ενισχύσουμε την ανταγωνιστικότητα, να αναμορφώσουμε τη δημόσια διοίκηση και το κοινωνικό κράτος δαπανώνται χωρίς ενδοιασμό και χωρίς αντίκρισμα.

Η λαϊκίστικη ρητορεία της Νέας Δημοκρατίας και η προγραμματική της απραξία έχουν κατά τις δημοσκοπήσεις ένα βαθμό αποδοχής στην κοινή γνώμη. Ο πολιτικός λόγος της Νέας Δημοκρατίας ανταποκρίνεται σε ένα διαδεδομένο αίσθημα ανησυχίας που έχει προκαλέσει ο δραστικός περιορισμός των εξουσιών του κράτους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της παγκοσμιοποίησης. Ο νέος κόσμος είναι κόσμος απρόβλεπτων κινδύνων. Πολλοί διαπιστώνουν ότι δεν υπάρχουν πια τα στηρίγματα στα οποία μπορούσαν να υπολογίζουν άλλοτε, οι πελατειακές σχέσεις, οι συντεχνίες, τα κατοχυρωμένα προνόμια το κράτος προστάτης. Επιζητούν γι' αυτό ασφάλεια, τη βεβαιότητα του γνωστού. Θέλουν να στηριχθούν στο παραδοσιακό. Επιθυμούν να μεταθέσουν γι' αργότερα το επικίνδυνο, όπως τη λύση του ασφαλιστικού ή την κατάργηση των κλειστών επαγγελματιών. Ανησυχούν με όσους τους επισημαίνουν την αναγκαιότητα των αλλαγών. Η Νέα Δημοκρατία εκμεταλλεύεται το κλίμα. Αναβάλλει λύσεις, μεταθέτει στο απώτερο μέλλον νέες ρυθμίσεις, αποφεύγει αλλαγές και καθυστεράει. Οι μεταρρυθμίσεις είναι σχήμα λόγου και μόνο. Η τακτική αυτή δεν είναι σε όφελος της χώρας. Οι δυνάμεις που κινούν τις τεχνολογικές και τις οικονομικές εξελίξεις δεν ανέχονται αναστολές και δεν επιτρέπουν διαλείμματα. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας μειώνεται ραγδαία. Το έλλειμμα στο ισοζύγιο των εξωτερικών συναλλαγών έφθασε ποσοστό 11% του

ΑΕΠ, ύψος δηλαδή πρωτόγνωρο. Η χώρα χάνει χρόνο, δυνάμεις και δυνατότητες χωρίς να αντιδρά.

Ο προοδευτικός χώρος οφείλει να δείξει ευαισθησία στις ανησυχίες των πολιτών, να διαμορφώνει μέτρα για να ελέγξει τους κινδύνους και να εξισορροπήσει αρνητικές συνέπειες. Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να προχωρήσει στις αναγκαίες ενέργειες για να ανταποκριθεί η χώρα στον «μεταεθνικό αστερισμό».

Ο προοδευτικός χώρος οφείλει να αναδείξει ότι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους απαιτεί τη συνέργεια της χώρας στην υπερεθνική συνεργασία. Αλλιώς τα όποια μέτρα δεν θα έχουν μέλλον. Τα φράγματα απέναντι στη διαβρωτική επίδραση των παγκοσμιοποιημένων αγορών δεν μπορεί να είναι μόνον εθνικά. Στο διεθνές επίπεδο κρίνεται επίσης η επίδοση της «εγχώριας» οικονομίας, αν εξασφαλίζει ή όχι πόρους για κοινωνικοοικονομική πρόοδο και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η ανταγωνιστικότητά της κρίνεται από το βαθμό που μπορεί να ανταποκρίνεται σε διεθνείς προκλήσεις, να αντιδρά σε παγκόσμιες εξελίξεις να υπερνικά εξωγενή εμπόδια. Ο προοδευτικός λόγος πρέπει να στηρίζει την εξωστρέφεια της οικονομίας και την παρουσία της χώρας σε υπερεθνικές δράσεις.

Ο πολιτικός αυτός λόγος για να έχει απήχηση οφείλει να είναι ειλικρινής, ρεαλιστικός, κοινωνικά ευαίσθητος και συγκεκριμένος ως προς τις προτάσεις και προοπτικές που υπερασπίζεται. Να κατευθύνει τη σκέψη αλλά και την πράξη σε νέους δρόμους. Στα κείμενα που δημοσιεύω προσπάθησα να ανταποκριθώ σ' αυτό το

πρότυπο, να αναδείξω τους στόχους και την αναγκαιότητα μιας δημιουργικής προσπάθειας.

Κυρίες και κύριοι,

Πριν λίγες μέρες κυκλοφόρησε το βιβλίο μου «Στόχοι, Στρατηγική, Προοπτικές». Περιέχει ομιλίες και άρθρα της περιόδου 2000-2006. Τα κεντρικά προβλήματα μιας κοινωνίας σπανίως αλλάζουν σε μερικά χρόνια. Στην Ελλάδα του 2007 είναι τα ίδια με την περίοδο 2000-2004. Η Ελλάδα είναι σήμερα αντιμέτωπη με τις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, την υστέρησή της απέναντι στις ανεπτυγμένες χώρες της Ένωσης, τις ακόμη μεγάλες κοινωνικές ανισότητες, την ανάγκη μεγαλύτερης κοινωνικής δικαιοσύνης και τις μεγάλες ελλείψεις που παρουσιάζουν οι υποδομές της χώρας. Τα κείμενα που δημοσιεύονται αποτελούν μια συμβολή στην αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων.

Θα ήθελα να επισημάνω τέσσερα σημεία στα οποία πιστεύω, ότι οφείλουμε να δώσουμε προσοχή. Τα αναλύω στον πρόλογο του βιβλίου.

Το πρώτο αναφέρεται στη μετάλλαξη του εθνικού κράτους. Η παγκοσμιοποίηση και οι εξελίξεις που προκάλεσε έχουν περιορίσει δραστικά την ελευθερία κινήσεων της χώρας μας. Η «πλήρης και κυρίαρχη ανεξαρτησία» όπως τη γνωρίσαμε στην παραδοσιακή μορφή της, έχει καταστεί βαθμιαία αναντίστοιχη προς την πραγματικότητα. Οφείλουμε λοιπόν παραδεχόμενοι την αλλαγή, να αναζητήσουμε νέες κατευθύνσεις και νέους τρόπους άσκησης της πολιτικής που να είναι αποτελεσματικοί στο νέο περιβάλλον, νέους τρόπους άσκησης της εθνικής κυριαρχίας. Να εξοπλιστούμε με νέες δυνατότητες όχι για να επανακτήσουμε ό,τι χάσαμε, αλλά για να εξασφαλίσουμε πρόσβαση στους νέους χώρους άσκησης

εξουσίας για να έχουμε και μεις λόγο με τις ποικίλες μορφές που κάτι τέτοιο είναι δυνατό σήμερα. Εφόσον πλέον οι αποφάσεις λαμβάνονται σε πολλά και διαφορετικά επίπεδα, άλλα της αρμοδιότητάς μας και άλλα στα οποία έχουμε περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση, πρέπει να διαμορφώσουμε **μια νέα στρατηγική, μια εθνική στρατηγική για τα υπερεθνικά πεδία.**

Το δεύτερο σημείο που θέλω να τονίσω αφορά τη σχέση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και το ρόλο της ίδιας της Ένωσης. Μόνο η συμμετοχή μας σε μια υπερεθνική ισχυρή οικονομική και πολιτική εξουσία μπορεί να δημιουργήσει τις συνθήκες, ώστε να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τα κύρια προβλήματα μας. Γι' αυτό ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να φροντίσουμε να βρισκόμαστε στο **υψηλότερο δυνατό επίπεδο με λόγο και δυνατότητα επιρροής.** Η προσπάθεια να ξεπεράσουμε την υστέρησή μας είναι, ως εκ τούτου, συνδεδεμένη με **εκείνη** την ευρωπαϊκή πορεία που θα συμβάλει και στη δική μας επιτυχία. Έχουμε, λοιπόν, συμφέρον αλλά και υποχρέωση **να πάρουμε θέση απέναντι στην ευρωπαϊκή πορεία και να εργαστούμε για τις ευρωπαϊκές επιλογές μας με ενεργό συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των ευρωπαϊκών οργάνων.**

Το τρίτο σημείο, στο οποίο οφείλουμε να προσέξουμε κατά τη διαμόρφωση της στρατηγικής μας, αφορά την κατεύθυνση της προσπάθειάς μας στο εσωτερικό της χώρας. Κυριαρχεί η αντίληψη ότι το πρόβλημα της χώρας έγκειται σε μία ή και περισσότερες αδυναμίες, οι οποίες και προσδιορίζονται ανάλογα με τις πολιτικές πεποιθήσεις του εκάστοτε συνομιλητή. Άλλοτε είναι

το δημοσιονομικό έλλειμμα ή η καθυστέρηση στην απελευθέρωση των αγορών, άλλοτε η έλλειψη κοινωνικής δικαιοσύνης ή το χαμηλό επίπεδο εισοδημάτων. Η υστέρησή μας δεν αφορά όμως μόνο μερικά επιμέρους σημεία. Αφορά τις κοινωνικές, οικονομικές και παραγωγικές δομές σχεδόν στο σύνολό τους. Η «κοινωνική ικανότητά» μας είναι περιορισμένη. Δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει τις σημερινές προκλήσεις. Το «σύστημά» μας συνολικά υστερεί. Αν θέλουμε, επομένως, να βελτιωθεί η κατάσταση, **θα πρέπει να προβούμε σε αλλαγές σε όλους τους τομείς, σε όλα τα κρίσιμα για τη λειτουργία της κοινωνίας μας θέματα.**

Το ΠΑΣΟΚ ανέδειξε ως στόχο τη δίκαιη κοινωνία, την κοινωνία η οποία εξασφαλίζει στους πολίτες ίσες ελευθερίες και δυνατότητες, περιορίζει τις ανισότητες και μάχεται τις διακρίσεις. Η πραγματοποίηση αυτού του στόχου προϋποθέτει τόσο τη συνεχή επίτευξη ανώτερων επιπέδων ανάπτυξης και ικανότητας, ώστε να υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι, όσο και την αύξηση μιας δίκαιης ευημερίας.

Η **σύγκλιση** είναι μια έννοια που συμπυκνώνει, συμβολίζει και περιγράφει *τιν ωρεία που ωρέωι να ακολουθήσουμε. Στο θέμα αυτό έχω αναφερθεί ως ανειμμεύα σε διάφορες εργασίες. Η ουμίου*
προϋποθέτει πρωτοβουλίες που θα μεταβάλουν θεσμούς και διαδικασίες, ώστε η κοινωνία μας «**ως σύστημα**» να εξασφαλίσει δυναμισμό και ικανότητα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του νέου περιβάλλοντος, υπό συνθήκες αντίστοιχες με εκείνες που ισχύουν στις ανεπτυγμένες χώρες της Ένωσης.

Η «οικονομία της γνώσης» είναι η πρωταρχική επιδίωξη της αναπτυξιακής προσπάθειας. Η Ελλάδα δεν μπορεί μόνο με το χαμηλό κόστος εργασίας και την απλή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων να ανταγωνιστεί άλλες χώρες. Χρειάζεται να αποκτήσει ειδικές γνώσεις και ικανότητες για να συνδεθεί με τα παγκόσμια δίκτυα παραγωγής. Για να το πετύχει χρειάζονται δραστικές αλλαγές στην εκπαίδευση, ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια, στο ερευνητικό σύστημα και στις επιχειρήσεις ώστε να εισαγάγουν καινοτομίες. Όσο πιο γρήγορα απομακρυνθούμε από τα πρότυπα ενός παρελθόντος υποανάπτυξης, μιζέριας και μορφωτικής καχεξίας τόσο περισσότερες δυνατότητες θα δημιουργήσουμε για τη χώρα.

700'

Το τέταρτο σημείο αφορά μια πραγματικότητα που δεν είναι εύκολα προσδιορίσιμη και μετρήσιμη. Είναι το ιδεολογικό κλίμα, η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, οι συνθήκες που ενισχύουν ή αποδυναμώνουν πεποιθήσεις, στάσεις και ενέργειες. Αναγκαίο στοιχείο, για να κινητοποιηθούν οι πολίτες στην κατεύθυνση της πολιτικής παρέμβασης είναι **η διαμόρφωση μιας ιδεολογίας που προωθεί τις ουσιαστικές κοινωνικές μεταβολές**. Όσο πιο ανεπτυγμένο το ιδεολογικό ρεύμα, τόσο πιο αποτελεσματική είναι και η πολιτική προσπάθεια που θέλει να μετουσιώσει τη θεωρία σε πράξη. Όσοι αποφεύγουν τα σχέδια, τις δημόσιες συζητήσεις και νέες ιδέες επειδή υπολογίζουν το πολιτικό κόστος, όσοι προτιμούν τις γενικόλογες τοποθετήσεις **υποσκάπτουν**, αν δεν καταδικάζουν εκ των προτέρων τις όποιες προσπάθειες αλλαγής. Παραβλέπουν, ότι ένα απληροφόρητο κοινό **δεν μπορεί να στρατευτεί**. Γι' αυτό και χαιρετίζω το προγραμματικό σχέδιο του ΠΑΣΟΚ τη συζήτηση για την οριστική διαμόρφωσή του, όπως και

τις προσπάθειες να συγκεκριμενοποιήσει τις βασικές αρχές της αναμόρφωσης των πανεπιστημίων.

Τα θέματα που απαρίθμησα αφορούν τις πολιτικές για να ανταποκριθεί η Ελλάδα στο νέο κόσμο που καθορίζει η παγκοσμιοποίηση και η υπερεθνική συνεργασία των κρατών. Αυτή είναι η κεντρική πρόκληση που αντιμετωπίζει η χώρα. Επηρεάζει αποφασιστικά όλα τα άλλα.

Το κυρίαρχο αυτό πρόβλημα ελάχιστα αναφέρεται και ελάχιστα λαμβάνεται υπ' όψη από την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι οι αναγκαίες αλλαγές στην εκπαιδευτική πολιτική ώστε να προωθηθεί η οικονομία της γνώσης. Η Ελλάδα υστερεί ως προς το εκπαιδευτικό της σύστημα και θα 'πρεπε να βιάζεται να καλύψει τις ελλείψεις του. Τα σχέδια της κυβέρνησης για την παιδεία παραμένουν όμως ακόμη ασαφή παρ' όλο που έχει περάσει ένας σχεδόν χρόνος από την εξαγγελία της «μεταρρύθμισης». Οι σχέσεις μας με την Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελούν επίσης ένα αρνητικό παράδειγμα. Έχουν σημαντικά χειροτερεύσει. Η απογραφή και όσα επακολούθησαν, η αδυναμία ανταπόκρισής μας στα κοινοτικά πλαίσια στήριξης και η αδιαφορία για τους κοινοτικούς κανόνες, όπως στην περίπτωση του «βασικού μετόχου», μας κατέταξαν στην ομάδα των προβληματικών κρατών. Θα 'πρεπε όμως να έχουμε σημαντική παρουσία στην Ένωση ώστε να εξυπηρετήσουμε τα συμφέροντά μας.

Ο πολιτικός λόγος της κυβέρνησης είναι όλα αυτά τα χρόνια επιφανειακός, μια συνέχεια γενικολογιών και ηθικολογιών. Πολύ σωστά χαρακτηρίστηκε ως «λαϊκισμός της κοινοτοπίας». Η στάση

της δεν είναι μόνο αποτέλεσμα αδιαφορίας ή αδυναμίας να δει τα προβλήματα. Όροι όπως «μεταρρύθμιση» ή «επανίδρυση του κράτους» που χρησιμοποίησε δείχνουν ότι έχει συνείδηση των αναγκών. Αλλά αντιλαμβάνεται την προσαρμογή στα νέα δεδομένα όχι ως υπέρβαση αλλά ως επαναφορά παραδοσιακών αρχών και πρακτικών, ως επανίδρυση εξουσιαστικών μηχανισμών και ως ενίσχυση των δυνάμεων της αγοράς. Επιδίωξή της είναι η διαχείριση των προβλημάτων σύμφωνα με τους κανόνες της συντηρητικής διακυβέρνησης που γνώρισε ο τόπος, όταν μια συντηρητική ολιγαρχία ρύθμιζε τα πράγματα στηριζόμενη στους πελατειακούς μηχανισμούς και τη συμπαράσταση των οικονομικά ισχυρών. Γι αυτό και λείπει από την πολιτική της το μακροπρόθεσμο, ο στοχευόμενος σχεδιασμός για το μέλλον, η πρόβλεψη, η σύνδεση με τα νέα δεδομένα του περιορισμού της εθνικής κρατικής εξουσίας, η πραγματική έγνοια για την πρόοδο της κοινωνίας. Οι «πρωτοβουλίες» της Νέας Δημοκρατίας προσπαθούν να εφαρμόσουν σε μια νέα κατάσταση μια συνταγή άλλης εποχής. Απλώς επιτείνουν τα προβλήματα και θα καθιστούν όλο και πιο δύσκολες τις λύσεις.

12¹⁰

Παράδειγμα αποτελεί η στάση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η Νέα Δημοκρατία εγκατέλειψε την πολιτική του Ελσίνκι. Επέτρεψε στην Τουρκία να ξεπεράσει το σκόπελο της έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων χωρίς να συμβάλει στην επίλυση του προβλήματος της υφαλοκρηπίδας. Συνέπεια της στάσης της κυβέρνησης είναι ο νέος κύκλος αύξησης των αμυντικών δαπανών. Αγοράζουμε πάλι πάσης φύσεως όπλα, Υπερηφανευόμαστε μάλιστα ότι οι προμηθευτές συνωθούνται στους διαδρόμους του Υπ. Εθνικής Άμυνας. Τα χρήματα που

έχουμε ανάγκη για να αναπτύξουμε την οικονομία της γνώσης, να ενισχύσουμε την ανταγωνιστικότητα, να αναμορφώσουμε τη δημόσια διοίκηση και το κοινωνικό κράτος δαπανώνται χωρίς ενδοιασμό και χωρίς αντίκρισμα.

Η λαϊκίστικη ρητορεία της Νέας Δημοκρατίας και η προγραμματική της απραξία έχουν ^{ηγάρισε δημοσκοπήσεις} ένα βαθμό αποδοχής στην κοινή γνώμη. ~~Οι δημοσκοπήσεις το δείχνουν.~~ Ο πολιτικός λόγος της Νέας Δημοκρατίας ανταποκρίνεται σε ένα διαδεδομένο αίσθημα ανησυχίας που έχει προκαλέσει ο δραστικός περιορισμός των εξουσιών του κράτους στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της παγκοσμιοποίησης. Ο νέος κόσμος είναι κόσμος απρόβλεπτων κινδύνων. Πολλοί διαπιστώνουν ότι δεν υπάρχουν πια τα στηρίγματα στα οποία μπορούσαν να υπολογίζουν άλλοτε, οι πελατειακές σχέσεις, οι συντεχνίες, τα κατοχυρωμένα προνόμια το κράτος προστάτης. ~~Εξελίξεις που τους αφορούν και τους θίγουν μοιάζει να μην μπορούν να ελεγχθούν. Οι αποφάσεις παίρνονται αλλού και οι εγχώριες εξουσίες δεν έχουν τη δυνατότητα να τις αναστείλουν.~~ Επιζητούν γι' αυτό ασφάλεια, τη βεβαιότητα του γνωστού. Θέλουν να στηριχθούν στο παραδοσιακό. Επιθυμούν να μεταθέσουν γι' αργότερα το επικίνδυνο, όπως τη λύση του ασφαλιστικού ή την κατάργηση των κλειστών επαγγελμάτων. Ανησυχούν με όσους τους επισημαίνουν την αναγκαιότητα των αλλαγών. ^{τώρα} Η Νέα Δημοκρατία εκμεταλλεύεται το κλίμα. Αναβάλλει λύσεις, μεταθέτει στο απώτερο μέλλον νέες ρυθμίσεις, αποφεύγει αλλαγές και καθησυχάζει. Οι μεταρρυθμίσεις είναι σχήμα λόγου και μόνο. Η τακτική αυτή δεν είναι σε όφελος της χώρας. ^{ωστόσο} Οι δυνάμεις που κινούν τις τεχνολογικές και τις οικονομικές εξελίξεις δεν ανέχονται αναστολές και δεν επιτρέπουν διαλείμματα. Η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας

μειώνεται ραγδαία. Το έλλειμμα στο ισοζύγιο των εξωτερικών συναλλαγών έφθασε ποσοστό ^{το 12%} ^{ωστόσο} του ΑΕΠ, ύψος δηλαδή πρωτόγνωρο. Η χώρα χάνει χρόνο, δυνάμεις και δυνατότητες χωρίς να αντιδρά.

Ο προοδευτικός χώρος οφείλει να δείξει ευαισθησία στις ανησυχίες των πολιτών, να διαμορφώνει μέτρα για να ελέγξει τους κινδύνους και να εξισορροπήσει αρνητικές συνέπειες. Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να προχωρήσει στις αναγκαίες ενέργειες για να ανταποκριθεί η χώρα στον «μεταεθνικό αστερισμό».

Ο προοδευτικός χώρος οφείλει να αναδείξει ότι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου κοινωνικού κράτους απαιτεί τη συνέργεια της χώρας στην υπερεθνική συνεργασία. Αλλιώς τα όποια μέτρα δεν θα έχουν μέλλον. Τα φράγματα απέναντι στη διαβρωτική επίδραση των παγκοσμιοποιημένων αγορών δεν μπορεί να είναι μόνον εθνικά. Στο διεθνές επίπεδο κρίνεται επίσης η επίδοση της «εγχώριας» οικονομίας, αν εξασφαλίζει ή όχι πόρους για κοινωνικοοικονομική πρόοδο και την κοινωνική δικαιοσύνη. Η ανταγωνιστικότητά της κρίνεται από το βαθμό που μπορεί να ανταποκρίνεται σε διεθνείς προκλήσεις, να αντιδρά σε παγκόσμιες εξελίξεις να υπερνικά εξωγενή εμπόδια. Ο προοδευτικός λόγος πρέπει να στηρίζει την εξωστρέφεια της οικονομίας και την παρουσία της χώρας σε υπερεθνικές δράσεις.

Ο πολιτικός αυτός λόγος για να έχει απήχηση οφείλει να είναι ειλικρινής, ρεαλιστικός, κοινωνικά ευαίσθητος και συγκεκριμένος ως προς τις προτάσεις και προοπτικές που υπερασπίζεται. Να κατευθύνει τη σκέψη αλλά και την πράξη σε νέους δρόμους. Στα κείμενα που δημοσιεύω προσπάθησα να ανταποκριθώ σ' αυτό το κρίσιμο. Να αναδείξω τους στόχους και να αναγνωρίσω μιας λειτουργικής προσαρμογής

και δυνα-
τότητες
αυθι-
γίσουμι
αδιαφο-
ρια το
ρέμου

15 26!